

JÕUDLUSKONTROLL

Sigade jõudluskontroll 2009. aastal

Küllli Kersten

Jõudluskontrolli Keskuse sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Sigade jõudluskontrollis oli 31.12.09. a seisuga 35 seafarmi ja 14 722 siga, võrreldes eelmise aastaga 429 sea võrra enam, 25% oli nooremiseid ja emikuid. Jõudluskontrolli kokkuvõtet tehes kasutati nende farmide andmeid, kus kontrolli tehti kogu aasta vältel. Jõudluskontrolli ja aretussüsteemiga liitus 2009. aastal üks ja lõpetas kolm seafarmi, neist kaks spetsialiseerus nuumikute kasvatamiseks. Kõige rohkem oli jõudluskontrollis sigu Lääne-Virumaal (3885), kuid vastandiks on Hiiu, Võru ja Ida-Viru maakond, kus polnud jõudluskontrollis ühtegi farmi.

Aretustööd ja jõudluskontrolli tehakse ristandaretusprogrammi Marmorliha alusel. Jõudluskontrolli sigadest on 43% puhtatõulised sead – eesti maatõug (L), eesti suurvalge (Y), hämpšir (H), pjeträän (P) ja djurok (D). Djuroki tõu kasutamist alustati Eestis uuesti 2009. aastal Kanadast Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) eestvõtmisel ostetud aretusmaterjaliga. Sigadest 48% on kahe tõu esimese põlvkonna ristandid (LY, YL, HP või PH). Ülejäänud 9% põhikarja sigadest on tagasiristatud sead YxLY, LxYL või muud ristandid, viimaste osatähtsus väheneb.

Jõudluskontrolli seakarjad on väga erineva suurusega, kuid jätkuvalt on märgata karjade suurenemise trendi. Põhikarjas oli keskmiselt 307 emist, mis on 11 emise võrra rohkem kui 2008. aastal. Kultide arv karjades on vähenenud 42 võrra. Kõige rohkem on 101–200 emisega (32,4%) karjasid. Üle 500 emisega karjad moodustasid 11,8% ja neis oli umbes kolmandik kõikidest jõudluskontrolli emistest.

Emiste jõudlusnäitajad on 2008. aastaga võrreldes suhteliselt sarnased (tabel 1). Pesakonnas sündis 11,9 (+0,1) põrsast, neist elusalt 11,1 (+0,1) põrsast. Nooremiste pesakonnas sündis elusalt 10,4 (+0,2) ja korduvalt

poeginud emiste pesakonnas 11,4 (+0,1) põrsast. Pesakonnas võõrutati 9,5 (+0,1) põrsast. Mõnevõrra on suurenenud emiste kordusseemenduste sagedus ja esmaseemenduse vanus.

Jätakuvalt erinesid baasaretus- ja aretusfarmide tulemused. Baasaretusfarmides on emiste viljakus 0,5 põrsa võrra suurem, pesakonna kohta võõrutatakse 1,1 põrsast rohkem, imikpõrsaste hukkumine on 5,3% väiksem, emiste ümberindlus on 7,9% võrra madalam ja aastaemise kohta võõrutatakse 3,8 põrsast rohkem.

Tabel 1. Emiste jõudlusnäitajate võrdlus 2008. ja 2009. aastal

Näitaja	2008	2009
Esmaseemendusvanus (päeva)	239	243
Esmapoegimisvanus (päeva)	368	363
Pesakonnas sündinud põrsaid	11,8	11,9
neist elusalt	11,0	11,1
nooremiselt	10,2	10,4
vanaemiselt	11,3	11,4
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	9,4	9,5
Imikpõrsa kadu (%)	13,5	13,7
Imetamisperiood (päeva)	29,6	29,0
Vabaperiood (päeva)	6,4	6,5
Ümberindlemisi (%)	17,9	20,1
Võõrutatud pesakondi emiste praakimisel	3,4	3,5
Emise kasutamisaeg esmaseemendusest praakimiseni (aasta)	1,8	1,8
Aastaemiselt saadud pesakondi	2,1	2,1
sündinud põrsaid	25,0	25,0
neist elusalt	23,2	23,3
võõrutati	20,0	20,3

Foto 1. Kuldisperma villimisliin

(M. Kruus)

Huvitav on jälgida ka emiste viljakust tõugude viisi, et sellest teha järeldusi oma karja tõulise koosseisu optimeerimiseks, saamaks rohkem põrsaid sama arvu emistega (tabel 2).

Tartu seemendusjaama (KSJ) kultide spermaga seemendati 2009. aastal 49% emistest. Suurim oli kunstliku seemenduse osatähtsus OÜ Estpig farmis (üle 500 emise), kus seemendati kunstlikult 98% emistest. Vaid kolm farmi ei kasutanud 2009. aastal Tartu KSJ kultide spermat. Aasta kokkuvõttes näitavad, et Eesti Tõusigade Aretusühistu on teinud tõhusat tööd seemendusjaama kultide viljakusnäitajate ja lihaomaduste parandamisel. Tartu KSJ on ainuke tunnustatud seemendusjaam Eestis, kel on ametlik spermamüügi luba.

Tabel 2. Emiste reproduktsioonijõudluse keskmised näitajad tõugude viisi

Tõug	Aastaemiseid	Sündinud põrsaid pesakonnas					Võõrutatud		Imikpõrsa kadu, %
		kokku	elusalt				pesakonnas	aastaemiselt	
			kokku	nooremis	vanaemis	aastaemis			
L	3329	11,9	11,0	10,3	11,2	23,1	9,6	20,2	13,0
Y	2080	11,5	10,7	10,0	10,9	21,8	9,2	19,6	14,3
H *	6	8,4	7,6	7,7	7,5	9,6	7,0	7,7	20,0
P	60	10,4	10,0	9,6	10,1	20,7	9,0	20,1	12,4
LxY	2277	12,0	11,3	10,5	11,5	23,6	9,6	20,9	13,3
YxL	4069	12,3	11,5	10,8	11,8	24,8	9,8	21,1	13,7
LxLY	38	11,4	10,7	9,0	11,4	19,5	8,7	16,4	16,2
LxYL	126	12,4	11,6	10,4	11,8	23,1	9,4	20,0	17,6
YxLY	240	11,6	10,9	10,2	11,2	21,5	9,2	18,8	15,7
YxYL	42	11,5	10,4	8,7	11,5	18,8	9,5	15,8	15,0
DxL *	24	11,2	10,1	9,2	10,5	19,3	8,9	16,3	14,3
PxY*	7	10,1	9,6	12,3	8,9	18,6	8,1	17,7	19,9
PxL *	23	12,4	11,7	12,0	11,7	23,1	10,0	21,0	14,5
PxLY *	6	12,4	10,0		10,0	18,9	9,4	17,7	15,0
HxL *	1	10,0	9,0		9,0	18,0	9,0	27,0	21,9
Teadmata	591	11,5	10,2	9,6	10,5	20,2	8,6	17,3	17,4

* - usaldusväärsus väike

Suurima viljakusega emised kuulusid Saimre Seakasvatuse OÜ-le Viljandimaal, kus sündis 12,3 elusat põrsast pesakonnas, järgnesid OÜ Hinna Seafarm Harjumaalt ja OÜ Saare Peekon Saaremaalt, kus vastav näitaja oli 12,0. Kõige rohkem põrsaid pesakonnas võõrutati OÜs Pihlaka Farm Harjumaal (11,5) ja Saimre Seakasvatuse OÜs Viljandimaal (11,3). Aastaemise kohta saadi kõige rohkem elusaid põrsaid Saimre Seakasvatuse OÜs (28,7), järgnesid OÜ Vinimex Inju Farm Lääne-Virumaal (27,3) ja OÜ Saare Peekon Saaremaal (27,1). Aastaemise kohta võõrutati enim põrsaid OÜs Pihlaka Farm (27,1), järgnesid Saimre Seakasvatuse OÜ (26,3) ja OÜ Vinimex Inju Farm (25,9).

Positiivsena suurenes ultraheliaparaadiga Piglog-105 testitud noorsigade arv ja paranesid lihajõudlusnäitajad. ETSAÜ konsulendid testisid 2009. aastal 9101 noorsiga, s.o 607 siga rohkem kui 2008. aastal. Testitud sigade keskmine ööpäevane massi-iive sünnist 100 kg elusmassi saavutamiseni oli 560 g, keskmine seljapeki paksus 10,1 mm ja seljalihase läbimõõt 62 mm. Eelmise aastaga võrreldes on lihajõudluse näitajad minimaalse positiivse trendiga, kuid võrreldes 1999. aastaga on aretusedu suhteliselt suur (tabel 3). Kümne aastaga on seljalihase läbimõõt suurenenud 13,7 mm, pekipaksus on vähenenud 5 mm ja ööpäevane massi-iive suurenenud 12 grammi.

Sigade jõudlusandmete kogumiseks farmides kasutatakse Jõudluskontrolli Keskuses koostatud programmi Possu. Seda on võimalik kasutada kolmes erineva tootmissuunaga seafarmis – põrsatootmis-, nuuma- või täistsükliga farmis. 2009. aastal sai programm meeldiva

tunnustuse – “Aasta Tegu seakasvatuses”. Tunnustajateks oli Eesti Tõusigade Aretusühistu koos kõigi programmi kasutajatega.

Tabel 3. Lihajõudlusnäitajate muutumine kümne aastaga

Aasta	Testitud sigade arv	Mass testimisel, kg	Ööpäevane massi-iive, g	Pekipaksus, mm	Seljalihase läbimõõt, mm
1999	8499	98,6	548	15,2	48,3
2009	9101	113,4	560	10,1	62,0

Possu-programm annab farmiomanikele ja aretusspetsialistidele põhjaliku ülevaate seakasvatuse efektiivsusest ja aretustulemustest, programmil on oluline roll ETSAÜ aretusprogrammi “Marmorliha” elluviimisel. Programmi edukuse tagab hea koostöö seafarmide omanike, ETSAÜ ja JKK vahel. Tunnustusega kaasneva meene, Aare Freimanni tehtud istuva sea kuju, andsid JKK esindajale üle ETSAÜ nõukogu esimees Aare Mölder ja juhatuse esimees Raivo Laanemaa aastalõpu pidulikul üritusel 4. detsembril Roosna-Alliku mõisas. Programmi valmimisse on suure panuse andnud paljud seakasvatavad ja farmiomanikud oma asjalike ettepanekute ja tähelepanekutega. Jõudluskontrolli Keskus on tänulik kõigile, kes on panustanud programmi paremaks muutmisel.